

Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi

Ahmet Hamdi Tanpınar Literature Museum Library

Faysal İnan*

Öz

Türkiye'nin örnek Edebiyat Müze Kütüphanelerinden biri olan ve Türk şairi Ahmet Hamdi Tanpınar adına açılan Edebiyat Müze Kütüphanesi hakkında bilgi verilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Edebiyat Müze Kütüphaneleri; Ahmet Hamdi Tanpınar; İstanbul

Abstract

This article deals with Literature Museum Library which was opened on behalf of Turkish poet Ahmet Hamdi Tanpınar and it is one of the model Literature Museum Libraries of Turkey .

Keywords: Literature Museum Libraries; Ahmet Hamdi Tanpınar; İstanbul

Giriş

Müzeler ve kütüphaneler, temelde benzer misyona sahiptirler. Her iki kurum da, insanlığın kültür birikimini gelecek nesillere aktarmayı amaç edinir. Bilginin okunması ve geniş bir bağlamda yorumlanabilmesi için uzmanlık bilgisine yani o konuda daha önceden üretilmiş olan bilgi ve düşünce birikimine ihtiyaç vardır. Bu birikim, yazılı bilgi taşıyıcıları olan kütüphane materyallerinde yer alır.

Öte yandan, müze objelerinin gerçek ve tekil olması da, onlara bilimsel gerçekliğin kanıtı olma özelliği vermekte ve bilimsel araştırmalar için yol göstermektedir.¹ IFLA/ UNESCO (2004)'ya göre halk kütüphanelerinin uzun dönemli başarısı için hizmet verilen ülkenin kültürüne dayanması önemlidir. Halk kütüphaneleri, müzeler ve arşivler, halkın kültürel kaynaklara erişimini sağlayabilecekleri gibi, bu içeriğin üretiminde de kendilerine çeşitli roller düşmektedir (PULMAN, 2003). Dolayısıyla Türkiye'deki özellikle halk kütüphanelerine atfedilen geleneksel kütüphane kavramının yeniden ele alınması, geliştirilmesi; mevcut işlevlerinin çeşitlendirilmesi gereksinimi doğmuştur.

Bu doğrultuda, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından Edebiyat Müze Kütüphaneleri kavramı gündeme getirilmiştir. Edebiyat Müze Kütüphaneleri özelde yazarlara, eleştirmenlere, yayıncılara, çevirmenlere, edebiyatla ilgili sivil toplum kuruluşlarına genelde ise tüm topluma hizmet verecek; ancak geleneksel kütüphanelerden ve müze kütüphaneciliğinden farklı bir içeriğe ve anlama sahip, topluma yeni bir kültürel konsept sunabilecek nitelikte tasarlanmıştır.²

¹ Mollaoğlu, R. N.'den aktaran Atınc, S. ve Ş. Karadeniz, s. 523. (2011). Yeni bir kültürel kosept: Edebiyat müze kütüphaneleri. Türk Kütüphaneciliği, 25(4), 519-530.

² Atınc, S. ve Ş. Karadeniz, s. 521.

* Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi Sorumlusu

Değişen Dünya, Değişen Kültür Kurumları

Bölüm başlığına uygun olarak bazı kültürel oluşumlardan örnek vermek gerekmektedir. 2012 Mart ayı başında kapılarını İstanbul Maçka'da açan Tatart Sanat ve Araştırma Merkezi, sanatçıların, sanatseverlerin, galericilerin, sanat yazarlarının ve koleksiyonerlerin birbirlerine ulaşabileceği bir sanat kulübü, aynı zamanda da bir sanat ve araştırma merkezi olarak kurulmuştur. Tatart, koleksiyonunu ve kütüphanesini bu doğrultuda kurmuştur ve geliştirmektedir. Bünyesinde çok amaçlı bir salon barındıran merkez, sanat dünyası ile ilgili seminer, toplantı ve söyleşiler düzenlemeyi hedeflemektedir. Tatart, bünyesinde oluşturmaya başladığı kütüphane ve koleksiyonun yanı sıra düzenlediği etkinlikleri çeşitli yayınlarla destekleyerek, nihai amacı olan Türk sanatının sahip olduğu değeri vurgulamayı amaçlamaktadır.

Salt, İstiklal Caddesi üzerindeki Salt Beyoğlu, sergi ve etkinlik mekânlarından oluşmaktadır. 19. yüzyılda Alexandre Vallauray'nin tasarladığı eski Osmanlı Bankası binasında hizmet vermekte olup, bünyesindeki kamuya açık bilgi ve belge kaynaklarına, atölye, sergi, konferans alanlarına ve Osmanlı Bankası Müzesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Yurt dışında ise 2007 yılında Oslo'da açılan kütüphane, kafe, kitap satış yeri, sergi salonu ve çok amaçlı salona sahip olan House of Literature (Litteraturhuset) en güncel örneklerdendir. Kurumun 2009 yılı aktif ziyaretçi sayısı 92.000 ve düzenlenen edebi etkinlik sayısı 170'dir.

Gerekçe

Öncelikle Edebiyat Müze Kütüphane Kavramından söz edecek olursak, dünyanın çeşitli ülkelerinde tanınmış yazarlar adına edebiyat evleri ve müzeleri olduğu görülmektedir. Shakespeare, Victor Hugo, Ernest Hemingway, Dostoyevski, Goethe gibi dünyaca ünlü edebiyatçıların eserlerinin sergilendiği edebiyat müze evlerini buna örnek gösterebiliriz. Edebiyat evleri ve müzeleri buldukları kent, edebiyat ve estetik kültürünün yaşandığı ve geliştirildiği ortamlardır. Bu kurumların koleksiyonlarında güncel estetik ve edebiyat ile ilgili yapıtlar bulunduğu gibi eski elyazmaları ve basma eserlerde sergilenmektedir.

Türkiye hem kültürel birikim hem de bu birikimin sonucu olan edebi üretim açısından zengindir. Türkiye 300 bine yakın yazma esere sahiptir. Bunun yanı sıra giderek gelişen çok yönlü bir güncel edebiyat üretimi görülmektedir. Sadece 2011 yılında 950 yeni roman yayımlanmış. Hem dünyadaki örneklerini temel alarak hem de bizim kendi deneyimlerimizden yola çıkarak "edebiyat müze kütüphane" si kavramı ortaya konulmuştur. Edebiyatçılara ait daktilo, gözlük, kalem gibi kişisel eşyalar, mektuplar, el yazması çalışmaları ile birlikte eserlerin prova ve ilk baskılar ve tıpkıbasımlar müze boyutunu oluşturmaktadır. 20. Yüzyıldan itibaren Türk Edebiyatı üst başlığı adı altında toplanan her türden yazınsal ve yazın-bilimsel yapıtların ve yazınsal eleştirinin yanı sıra edebiyat dergileri ve ödül almış eserler de kütüphane boyutunu oluşturmaktadırlar. Edebiyat Müze Kütüphaneleri öncelikle Edebiyat uzmanlık ve başvuru kütüphaneleridir. Edebiyat sisteminin öğeleri olan yazar, yayımcı, okuyucu, eleştirmen, telif hakları, edebiyat derileri ile ilgili kuruluş ve kişiler arasındaki iletişimin ve etkileşimin gerçekleştiği mekânlar olması düşünülmekte olup, bu tasarı edebiyatı özendirme ve yazınsal çekiciliği gelişmeye katkı sağlayacaktır.

Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi

İstanbul edebiyat üretimi, müze ve kütüphane açısından zengin bir ilimizdir. Arkeoloji müzesinin veya Süleymaniye Kütüphanesinin yanı başında böyle bir çalışma mütevazı denebilecek bir çalışmadır. Bununla birlikte varoluş amacını göz önünde bulundurduğumuzda bu çalışmanın gerekli ve ileriye götürülmesi gereken bir çalışma olduğu anlaşılacaktır.

Kütüphanemiz Tarihi Yarımada da Gülhane parkı girişinin solunda, Topkapı Sarayı'nın çeviren surun köşe kulesi üstünde yer alan Alay Köşkünde hizmet vermektedir. Basın ve yayın hayatının merkezi olan Cağaloğlu'na yakın bir konumdadır. Döneminde Padişahın geçit

alaylarını seyretmeleri için yaptırılmış olan Alay Köşkü'ne Selam Köşkü de denilmektedir. II. Mahmut tarafından 1810 yılında yaptırılan köşk ampir üslubuna sahip olup, üst bölümünde taht odası, 2 adet salon, 3 adet oda bulunmaktadır. Alt bölümde ise 2 oda ile geniş bölüm vardır. Alay Köşkü Dolmabahçe'nin yapımından sonra Pembe Köşke görevini devretmiştir. 1910'lu yıllardan itibaren Güzel Sanatlar Birliğinin merkezi olan Alay Köşkünde 18 Temmuz 1928 tarihinde saat 15.00'te Sanayi-i Nefise -Güzel Sanatlar- Birliğinin Edebiyat Şubesini kurmak amacıyla dönemin edebiyatçıları toplanmıştır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 19 Eylül 1929 tarihindeki toplantıya aza olarak seçildiği, 1920'li yıllardan 1930 lu yılların sonuna kadar edebiyat toplantılarının yapıldığı ve bu toplantılara dönemin edebiyatçılarının katıldığı dönemin gazete ve dergilerinden görülmektedir.³

Bir edebiyat uzmanlık kütüphanesi ve koleksiyonunu edebiyat alanında tamamlanmaya yönelmiş bir başvuru kaynağı olarak müze kütüphanemiz, 20. yüzyıldan itibaren Türk Edebiyatı üst başlığı altında toplanan her türden yazınsal ve yazın-bilimsel yapıtlardan oluşmaktadır. Müze Kütüphanemizde açık raf uygulaması olup, 9000 dolayında kitap bulunmaktadır. Yine kütüphanemizde belli başlı divanların orijinal baskı veya tıpkıbasımları ile 100 adet güncel edebiyat dergisine aboneliğimiz bulunmaktadır.

Bir anıt müze olan binamız Türk edebiyatının somut kültür mirasını sergileme ve geleceğe taşıma amacı kazandırılmıştır. Koleksiyonunda 50'ye yakın yazarın 150'ye yakın daktilo, gözlük, kalem, mektup, fotoğraf gibi obje ve belgesi vardır. Geçici sergiler alanında küçük bir sanat galerisi görevini de üstlenmektedir. Açıldığı günden günümüze kadar edebiyat temalı 3 adet sergiye ev sahipliği yapılmış olup, çok amaçlı salon, bir edebiyat kahvesi ve buluşma mekanı olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında edebiyat alanında çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Etkinlikler Edebiyat Müze Kütüphanesi, Edebiyat STK'ları veya dergileri tarafından düzenlenmektedir. Piyano, projeksiyon, kafeterya hizmeti yanında küçük bir kitap satış noktası da hizmet vermektedir. Etkinliklerin üretim odaklı olması amaçlanmakta olup, katılımcıları dinlenme, kaliteli bir zaman geçirtme ve edebiyatı özendirilme hedeflenmektedir. Bu çerçevede 2012 yılında Edebiyat Müze Kütüphanemizde 44 etkinlik düzenlenmiştir.

Sonuç

Kütüphaneler çeşitli dönüşümler geçirerek önemlerini sürdürmekte ve dolayısıyla varlıklarına devam etmeye çalışmaktadırlar. Aynı zamanda bu dönüşümler yeni işlevler kazanmış karma kültürel kurumların doğuşuna zemin hazırlamaktadır. Edebiyat müze kütüphanelerinin temel amacının kütüphaneler aracılığıyla edebiyat üretimine ve Türkiye'nin yazınsal çekiciliğinin yükselmesine katkı sağlamak olduğu ileri sürülebilir. Bu doğrultuda bir bütün olarak kütüphane, müze, kafeterya, anıt ve etkinlikler birbirini beslemektedir. Bu çok boyutlu girişimin kütüphaneler ve diğer kültür kurumlarının çağrı yakalaması, uğultu içinde sesini duyurması, fark edilmesi girişimidir.

Edebiyat Müze Kütüphaneleri nasıl daha işlevsel ve nitelikli olabilir, nasıl marka haline getirilebilir gibi soruları kendimize sorarak sürekli bir iyileşme ve gelişme hedeflemekteyiz.

³ Bu konudaki ilk elden bilgilere Servet-i Fünun Dergisi (26 Temmuz 1928), Cumhuriyet Gazetesi (19 Temmuz 1928), Meşale Dergisi (1 Ağustos 1928), Resimli Uyanış (26 Eylül 1929) yayınlarından erişilebilir ayrıca 1930 lu yıllarda yayımlanan edebi gazete ve dergilerdeki konuyla ilgili haberler taranabilir.